

Η ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΟΥ ΚΑΙ Ο ΕΡΩΤΑΣ ΜΕ Τ' ΑΝΑΠΛΙ

Ἀπὸ τίς τόσες περιδιαβάσεις μου, μέσα στ' Ἀνάπλι καὶ στὰ γύρω περιμετρικά του σημεία, θά δυσκολευόμουν νὰ ξεχωρίσω κάποια ιδιαίτερη διαδρομὴ μὲ τὴν ἐπιθυμία νὰ τὴν ξαναζήσω. Τὰ ὅσα συνθέτουν καὶ πλουτίζουν αὐτὴ τὴν πόλιν δὲν εἶναι περιστασιακὲς ἀξίες ποὺ χάνονται καὶ ἐπανέρχονται εὐκαιριακά. Τ' Ἀνάπλι, ἀτόφιο καὶ ἀσύγκριτο σ' αὐτὰ ποὺ σοῦ διαθέτει, συνιστᾷ ἓνα δικό του ἀνεπανάληπτο πρόσωπο –μυθικό, ἱστορικό, φυσικό– ὅπου παραμένοντας ἀναλλοίωτο σὲ συναρπάζει ὅλο τὸ χρόνο.

Ὁ ἴδιος, ποὺ δὲν ὑπῆρξα γέννημα-θρέμμα ἀλλὰ μῆτε καὶ ἓνας τυχαῖος διερχόμενος ἐπισκέπτης, θά εἶχα ν' ἀναφερθῶ σὲ τρεῖς περιόδους, γιὰ τὸ πὼς γνώρισα καὶ ἔζησα τ' Ἀνάπλι.

Τὴν πρώτη θά ἤμουν μόλις ἔξι χρονῶν. Ἀνάγκη γιὰ μιὰ εὐπρεπῆ παρουσία θυμᾶμαι ποὺ μοῦ σιδέρωσαν τὸ ντρίλινο παντελόνι καὶ τὰ παπούτσια τὰ πέρασαν μὲ λαδωμένο πανὶ νὰ καλυφθοῦν κάπως ἡ ξεθωριά τους καὶ τὰ σκασίματα. Κι αὐτὰ ὄχι ἀπὸ ἀπαίτηση δική μου μῆτε καὶ ἀπὸ ἐνδιαφέρον τοῦ πατέρα νὰ γνωρίσω τόσο νωρὶς τ' Ἀνάπλι. Ὅλοι μέσα στὸ χωριό μας δὲν εἶχε κανεὶς αὐτὴ τὴν τάση. Τ' Ἀνάπλι, πέραν τοῦ ὅτι ἦταν ἡ ἔδρα τῆς ἐπαρχίας μας καὶ ὅ, τι χαρτιά χρειαζόμασταν ἔπρεπε νὰ τὰ πάρουμε ἀποκεῖ, δὲν ἦταν ἡ πολιτεία ποὺ μᾶς πῆγαινε ὥστε νὰ μᾶς τραβήξει. Τὰ μόνα μας δρομολόγια ἦταν ἡ Ἐφορία, τὸ Δημόσιο Ταμεῖο, τὰ Δικαστήρια, ἡ Διεύθυνση Γεωργίας καὶ ὁ Ὅργανισμός Καπνοῦ.

Κι αὐτὴ ἡ δική μου κάθοδος ἀποφασίστηκε ἔπειτα ἀπὸ σύσταση τοῦ Πραξιτέλη Μουτζουριδῆ, ποὺ τότε ἦτανε δικηγόρος καὶ βουλευτής, ἐνῶ ἀργότερα χρημάτισε καὶ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Πρὶν ἀπὸ μερικὸν μῆνες καὶ ἐνῶ ἦτανε Καθαρὴ Δευτέρα κάποιος λεβέντης τοῦ χωριοῦ κόντεψε νὰ μὲ ξαποστείλει. Καθὼς χόρευαν στὴν ἄπλα τοῦ ἁλωνιοῦ οἱ κοπέλλες μὲ τοὺς νέους, αὐτὸς εἶχε καβαλίσει τ' ἄλογό του καὶ ἔκανε ἐπιδειχτικὰ σοῦζες καὶ κοῦρσες νὰ προκαλέσει τὴν ιδιαίτερη προσοχή. Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τίς ἀτραξιὸν ἐπιδόσεις του βρέθηκα ξαφνικὰ καπακωμένος καὶ μ' ἓνα μαῦρισμα στὴ δεξιὰ ὠμοπλάτη ἀπὸ κάποιο πέταλο τοῦ ἀλόγου. Πρόεδρος τῆς Κοινότητος

ὁ πατέρας τραβάει τὴ σχετικὴ μὴνυση καὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἐκδίκασης μὲ πῆρε μαζί του νὰ ἐξετασθῶ ὡς μάρτυρας.

Μὲ τούτη τὴν ὑποθετικὴ ὑποχρέωση –γιατὶ τελικὰ δὲν ἐξετάσθηκα– μὲ ἀνεβάζουν στὴ σούστα τοῦ «Ἀγγλῆ» καὶ γίνομαι ἕνας προνομιοῦχος περιηγητής. Χαζεύω τὰ περιβόλια τῆς διαδρομῆς, σαστίζομαι στὸ ἄκουσμα καὶ στὴ θέα τῶν ἀγροτικῶν φυλακῶν τῆς Τίρυνθας καὶ τὸ τραμπάλισμα, ἀπὸ τὶς λακκούβες, νὰ μᾶς ἔχει ἀνακατέψει τ' ἄντερα. Πρὶν τὸ τελικὸ γύρισμα γνωρίζω καὶ τὸ Νέο Βυζάντιο, ποὺ ἔχει χτιστεῖ μόλις πρὸ τριετίας γιὰ νὰ στεγαστοῦν κάποιες προσφυγικὲς οἰκογένειες ποὺ ἔφερε ἡ μικρασιατικὴ καταστροφή. Εἶναι ἡ πρώτη ζωερὴ μου ἐντύπωση μ' αὐτὴ τὴν ὁμοιομορφία τῶν σπιτιῶν, τὸ ἔντονο κοκκινωπὸ χρῶμα τῶν κεραμοσκεπῶν, τοὺς εὐθύγραμμους δρόμους καὶ τὶς λουλουδιασμένες γλάστρες στὶς βεράντες. Μετὰ ποὺ κάναμε τὴ στροφή καὶ μπήκαμε στὰ ὄρια τῆς πόλης οἱ ἐκπλήξεις εἶναι ἀπανωτές: Ὁ ἀνδριάντας τοῦ Κολοκοτρώνη (εἰδικὰ ἡ ἀρρενωπὴ ἔκφραση καβαλάρη καὶ ἀλόγου), τὸ πελώριο Δικαστικὸ Μέγαρο, τὰ βαγόνια στὸ σιδηροδρομικὸ σταθμὸ, ὅλα μοῦ προκαλοῦν τὴν ἔντονη αἴσθηση πὼς ἔχω μπεῖ σ' ἕναν ἄλλο κόσμο.

Ὅ,τι ἔβλεπα ἀπὸ τὸ λόφο τοῦ χωριοῦ δὲν ἦταν παρὰ ἕνα γενικὸ πλάνο μὲ ἀκαθόριστα σχήματα. Σὰν μόνον ξεχωριστὰ σημάδια ἦσαν τὸ Μπούρτζι, ποὺ τὸ θαρροῦσα ἀγκυροβολημένο καράβι, τὰ συγκεντρωμένα σπίτια τ' Ἀναπλιοῦ στὴν πρόσοψη τῆς Ἀκροναυπλίας, καὶ λίγο ἀριστερότερα τὸ Παλαμῆδι. Μερικὰ πρωῒνά, ποὺ ὁ ἥλιος δὲ σοῦ θαμπώνει τὴν ὁρατότητα, εἶχα τὴ δυνατότητα νὰ διακρίνω καὶ κάποιες λεπτομέρειες: ἔβλεπα τὴ γραμμὴ τῶν κάστρων, τὸ μεγάλο οἰκοδόμημα τῶν φυλακῶν, καθὼς καὶ τὰ διάφορα ἐμπορικὰ πλοῖα μπροστὰ στὸ λιμάνι.

Ἡ Πρόνοια, πολὺ ἀριστερότερα, δὲν εἶχε μιὰ ξεκάθαρη ὀπτικὴ εἰκόνα. Μέρος αὐτῆς σκεπαζόταν ἀπὸ τοὺς πανύψηλους εὐκάλυπτους τῆς λεωφόρου Ἀσκληπιοῦ κι ἂν εἶχα σὰν ξεχωριστὸ σημάδι τὴ Βαγγελίστρα, αὐτὸ τὸ πετύχαινα ἐπειδὴ ὁ ναὸς τῆς ἦταν μεγαλόσχημος καὶ σὲ ἰδιαίτερο ὕψος. Ὁ κανονικὸς συνοικισμὸς κατηφόριζε χαμηλότερα καταλαμβάνοντας ὅλη ἐκεῖνη τὴν ἀνατολικὴ ὑπώγεια τοῦ Παλαμηδιοῦ. Ἀλλὰ κι αὐτὴ ἡ εἰκόνα δὲν μοῦ ἦταν ξεκάθαρη. Ἐβλεπα κάτι ἄσπρα βότσαλα καὶ μόνον ἀπὸ ἐξήγηση τῶν μεγάλων καταλάβαινα πὼς ἦταν τὰ προνωϊώτικα σπίτια καὶ πὼς ἀπὸ τὸ συνεχὲς ἀσβέστωμα τῶν κυράδων ἀντανάκλουσαν αὐτὴ τὴ λευκότητα.

Τὸ Νέο Βυζάντιο δὲ φαίνονταν καθόλου. Ἐκτὸς ποὺ ἦταν σὲ χαμηλὴ χωματένια βάση –σὲ ἀντίθεση μὲ τ' ἀναρριχόμενα τῆς Πρόνοιας καὶ τὰ φονταρισμένα δίπατα τ' Ἀναπλιοῦ– ἦταν καὶ ἡ προκάλυψη τῶν βούρλων. Μιὰ ἀπέραντη θεριεμένη βλάστηση (σὲ κάποια σημεία καὶ σειρὲς ἀπὸ καλάμια) ποὺ ξεκινοῦσε ἀπὸ τὰ ριζὰ τοῦ Προφήτη Ἡλία καὶ κατέληγε στὴ θάλασσα. Τὸ δὲ φάρδος, αὐτῆς τῆς ἀπροσπέλαστης περιοχῆς, ἔμπαινε σχεδὸν σ' Ἀνάπλι. Ἀρκεῖ νὰ σκεφθεῖ κανεὶς πὼς τὸ μέρος ποὺ χτίστηκαν τὰ γραφεῖα τῆς

σημερινῆς ΔΕΗ ἦταν κανονικὸς βάλτος. Στοιχεῖα ποὺ δὲν ξεκαθαρίζονταν ἀπὸ τὸ Μάνεση γι αὐτὸ κι ἔμεναν σὰν θολὰ ἀνεξήγητα σχήματα.

Τώρα, γιὰ πρώτη φορὰ θωρῶ τὸ Παλαμήδι τόσο θεόρατο κι ἐπιβλητικό. Τὰ κάστρα του δὲν εἶναι πλέον ἢ χθεσινὴ ἀπροσδιόριστη λουρίδα. Ἔχουν τὴν κραταιότητα ἐνὸς μυθικοῦ ἔργου κι ὅπως γωνιάζουν εὐθύγραμμα στὴν κάθε κλίση τους, ἀναλογίζεται τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἐμπειρία ἐκείνων τῶν παλιῶν μαστόρων. Ἀκόμη καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν 999 σκαλιῶν δὲν ἀκούγεται τυχαῖος. Μυθικὸς κι αὐτὸς στὴν ὁμοιομορφία τῶν ψηφίων –ἀπαξιώνοντας τὴ χιλιάδα– εἶναι τὸ ταιριαχτὸ συμπλήρωμα καὶ ἡ ὑπογράμμιση μιᾶς ἀπίστευτης πραγματικότητας.

Τὰ βλέπω μὲ θαυμασμό, ἕνα-ἕνα, καὶ κείνη ἡ πρώτη ταραχὴ –πὺς θὰ παρουσιασῶ μπροστὰ στοὺς δικαστές– μοῦ ἔχει φύγει. Μ' ἔχει αἰχμαλωτίσει τὸ δέος αὐτῆς τῆς μεγαλοπρέπειας καὶ ὅσην ὥρα περιτριγυρίζουμε περπατῶ σὰν ὑπνωτισμένος.

Ἄμα ἔφτασε καὶ ἡ σειρὰ τῆς δικῆς μας ὑπόθεσης κόντεψα νὰ γίνω ἥρωας ἐνὸς πρωτοφανοῦς σκανδάλου. Ἐνῶ ἤμουνα ὑπὸ τὴν ἐπιτήρηση τοῦ Μουτζουρίδη καὶ σὲ στιγμὲς ποὺ ὁ πατέρας κατέθετε, λανθάνω τῆς προσοχῆς του καὶ ἀνεβαίνω στὴν ἔδρα. Εἶχα τὴν περιέργεια νὰ δῶ τί ἔγραφε ὁ Εἰσαγγελέας στὸ μεγάλο ἀνοιχτὸ βιβλίο του καὶ βρέθηκα, ἀσυναίσθητος, πίσω του.

«Τίνος εἶναι αὐτὸ τὸ παιδί!» ρώτησε αὐστηρὰ ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ νόμου μόλις μὲ ἀντελήφθη.

Κάτι τοῦ εἶπε ὁ Μουτζουρίδης, ἐνῶ ὁ κλητῆρας μὲ τράβηξε πίσω ἀπὸ τὰ ἔδρανα τῶν δικηγόρων καὶ μοῦ συνέστησε χαϊδευτικὰ –ἐνεκα ἡ προστασία μου ἀπὸ κοτζάμι βουλευτῆ:

«Ἐκεῖ δὲν ἀνεβαίνουνε τὰ μικρὰ παιδιὰ...» κι ἔτσι ὅπως τὸ διαχώριζε ἦταν σὰ νὰ ἐπιτρεπόταν στοὺς μεγάλους.

Μὰ ἡ συνέχεια ἦταν τόσο εὐχάριστη ποὺ κι αὐτὴ ἡ ἀποκοτιά μου συζητιότανε διασκεδαστικά. Ὁ φταίχτης καταδικάστηκε αὐστηρὰ καὶ ἐπακολούθησε φαγοπότη σ' ἕνα ἀπὸ τὰ μαγέρικα στίς ἀρχὲς τῆς ὁδοῦ Πλαπούτα. Μὲ τὴν ἐπιστροφὴ καὶ ἀνεβασμένος πάλι στὴ σούστα ἔνοιωθα τὸ κεφάλι μου πὺξ ξεκαθαρισμένο καὶ ὅσα ξανάβλεπα τριγύρω μου ἔδειχναν πὺξ καθαρὰ καὶ ταξινομημένα. Γιατὶ ὅλο κείνο τὸ σύμπλεγμα –σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ, Δικαστικοῦ Μεγάρου, Πάρκου– τὸ πρωτὶ μοῦ φάνηκε σὰ λαβύρινθος. Τώρα καταλάβαινα μὲ ἄλλο προσανατολισμὸ καὶ ἀπὸ μόνος μου ἔδειξα στὸν πατέρα ἀπὸ ποιο δρόμο εἶχαμε μπεῖ καὶ ποιὸν ἀκολουθοῦσαμε στὸ γυρισμὸ μας.

Μετὰ ἀπὸ πέντε χρόνια πραγμαγματοποιήθηκε καὶ ἡ δεύτερη ἐπίσκεψη. Κι αὐτὴ τὴ φορὰ συνέβαλε πάλι ἕνα ἀπρόβλεπτο γεγονός. Ἐπρόκειτο ν' ἀφίχθῃ ὁ Γεώργιος ὁ Β' καὶ ὅλα τὰ μεταφορικά μέσα, γιὰ τὴν πρέπουσα ὑποδοχὴ, ἦσαν δωρεάν. Τώρα μὲ κάτεχε κι ἕνας ἄλλος ἀέρας ἀφοῦ σὰν συ-

ντροφιά και συνοδό είχα τὸν ἀδερφό μου. Μαθητὴς γυμνασίου καὶ μὲ δικό του νοικιασμένο δωμάτιο στὴν οἰκία τοῦ Μπάρακλη πού ἀπὸ κάτου λειτουργοῦσε τὸ καφενεῖο τοῦ Γιώργη Πάξενου —«τοῦ παράξενου», ὅπως τὸν εἶχε στιχουργήσει ὁ Ἀναπλιώτης λόγω τῶν ιδιοτροπιῶν του. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ καφενεῖο εἶχε τὴν ιδιομορφία του μὲ τὰ πολλὰ διαχωρισμένα τζάμια του καὶ ὅπου ἐξ' αἰτίας αὐτῶν λέγανε οἱ Ἀναπλιῶτες: «Πάμε γιὰ καφέ - στὸ γυαλί καφενέ».

Γιὰ πρώτη φορὰ μοῦ δόθηκε τὸ προνόμιο νὰ μπῶ σὲ ἀναπλιώτικο σπίτι. Σὲ κεντρικὴ εὐνοϊκὴ θέσι εἶχαμε καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσουμε μὲ ἄνεση τὴ διέλευση τοῦ βασιλιά ἔτσι ὅπως καθόταν γερτὰ στὸ πίσω κάθισμα τοῦ ἀνοιχτοῦ βασιλικοῦ αὐτοκινήτου. Σὲ ἄργη κίνηση ὅλα τοῦτα προσεῖξα ὅτι φοροῦσε μονόκλ πού ἀντὶς νὰ τοῦ δίνει χάρη τοῦ σκλήραινε περισσότερο τὸ βαθειὰ ρυτιδωμένο του πρόσωπο.

Μὲ τὸ κατέβασμα πάλι στοὺς δρόμους ἔχασα ξαφνικὰ τὴ δυνατότητα νὰ περιεργαστῶ γύρω μου τ' Ἀνάπλι ὅπως θὰ ἤθελα. Βρεθήκαμε ἀνάμεσα σὲ τέτοια κοσμοπλημμύρα πού δὲν ἔβλεπα σχεδὸν τίποτα. Γιατὶ μαζί μ' αὐτοὺς πού εἶχαν κατέβει ἀπὸ τὰ χωριά εἶχανε σμίξει καὶ οἱ Ἀναπλιῶτες πού πρὶν ἀπὸ λίγο κρέμονταν στὰ μπαλκόνια καὶ στὰ παράθυρα νὰ χειροκροτήσουν τὸν Ἀνακτα. Πνιγμένοι λοιπόν σ' αὐτὸ τὸ ποτάμι ἄκουγα μόνο διαλόγους ἐκτάκτων συναντήσεων καὶ διάφορες ἐνθουσιαστικὲς προτάσεις γιὰ κεράσματα. Προλάβουμε, στὸν διαθέσιμο χρόνο, νὰ κάνουμε μερικά στριφογυρίσματα στὴν πλατεία Συντάγματος καθὼς κι ἓνα γρήγορο ξάνοιγμα πρὸς τὴ θάλασσα —πού νὰ μοῦ ἔλλειπε ὁλότελα! Μὲ τὰ τόσα πού εἶχα ἀκούσει γιὰ ναυάγια καὶ πνιγμούς μ' ἔπιασε πανικός στὸ ἀντίκρουσμά της καὶ παρὰ τὸ σπρώξιμο καὶ τὰ τραβήγματα τοῦ ἀδελφοῦ δὲ ζύγωσα περισσότερο ἀπὸ εἴκοσι μέτρα. Στὸ τέλος, γιὰ ν' ἀποκατασταθεῖ ἡ ἡρεμία μου, χαρήκαμε χωνάκι μὲ κρέμα ἀπὸ περιφερόμενο παγωτατζή καὶ πρὸς τὸ κοντοζύγωμα τῆς φευγάλας μπήκαμε στὸ πρακτορεῖο τοῦ Γεωργίου Μακρῆ νὰ πάρουμε τὸ «Ἑλληνικὸν Μέλλον» κατὰ παραγγελία τοῦ πατέρα. Ἀπὸ δῶ προμηθευόταν καὶ ὁ ἀδερφός μου, σ' ἐβδομαδιαῖα φυλλάδια, διάφορα περιπετειώδη καὶ συναρπαστικά: «Ὁ Ἕλλην Ταρζάν καὶ τὰ μυστήρια τῆς ζούγκλας», «Τζίμι Λόντος ὁ βασιλεὺς τῆς ζούγκλας» καὶ τὸν Καραγκιόζη στὶς γνωστὲς περιπέτειες. Σὲ αὐτοτελὴ τεύχη θὰ ἔπαιρνε ἀκόμη τὴ «Μάσκα» καὶ τὴν «Ἀράχνη». Ἐπὶ τὰ ἴχνη του κι ἐγὼ εἶχα πάρει τὸ ἀνάλογο μπόλιασμα καὶ βδομάδα μὲ τὴ βδομάδα εἶχα χάσει τὸ μυαλό μου μὲ τὰ ἐφνέστατα καὶ τολμηρὰ κόλπα τοῦ Τόμ Μιξ καὶ τοῦ Νάτ Πίγκερτον. Σὰν ἀνακάλυψα καὶ τὰ ρομάντσα τῆς γαλλίδας Μ. Ντελύ, πού τότε κυκλοφοροῦσαν σὲ κομποὺς καὶ φτηνοὺς τόμους ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολι», ἀπαρνήθηκα ὅλα τ' ἄλλα καὶ περιορίστηκα σ' αὐτά. Καὶ θυμᾶμαι πὼς ὅποτε ἔπεφτε στὰ χέρια μου τὸ καινούριο φρόντιζα νὰ τὸ διαβάζω ἀπομονωμένος γιὰ νὰ μὴ βλέπουν οἱ ἄλλοι πού στενοχωριόμουν καὶ ἔκλαιγα μὲ τίς ἀτυχίες τῶν ἡρωίδων. Ἄν καὶ μικρὸς γιὰ τέ-

τοιες δοκιμασίες ἐπηρεαζόμουν τόσo πολὺ πού γιὰ ἀρκετὰ χρόνια σκεφτόμουν πῶς ἂν μοῦ τύχαινε νὰ συναντήσω μιὰ τέτοια «ἀπελπισμένη γυναίκα» ἀμέσως θὰ τῆς ζητούσα νὰ μὲ παντρετεῖ –κυρίως γιὰ νὰ τὶς ἐπουλώσω τὰ ψυχικὰ τραύματα.

Μὲ αὐτὰ καὶ διάφορα ἄλλα τ' Ἀνάπλι ἐπιδρούσε ἐπάνω μου μὲ μιὰ διαφορούμενη σημασία: Ἀπὸ τὴ μιὰ μοῦ προκαλοῦσε ἕναν ἀνεξήγητο θαυμασμό κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ἐπιθυμοῦσα νὰ πηγαίνω μόνο στὸ Ἄργος καθὼς ὁ λαϊκὸς καὶ θορυβώδης παλμὸς τοῦ μὲ προσγείωνε καὶ μὲ κατακτοῦσε. Τ' Ἀνάπλι εἶχε μιὰ δική του ξεχωριστὴ αἴγλη ἀλλὰ καὶ συνάμα κάπως ψυχρὴ. Ἐνῶ δηλαδὴ τὸ θαύμαζα κι ἐκστασιαζόμουν μὲ τὶς τόσες περγαμινές του, παρὰλληλα θαρροῦσα πῶς μ' ἐπιτηροῦσε αὐστηρὰ νὰ μὴ φύγω ἀπὸ μιὰ πειθαρχημένη τάξη. Ἐνῶ στὸ φωνακλάδικο Ἄργος θὰ ἦταν πολὺ φυσικὸ κι ἐπιτρεψίμο νὰ προσθέσω κι ἐγὼ τὶς δικές μου φωνές, στ' Ἀνάπλι νόμιζα πῶς μὲ ἐπέβλεπαν πίσω ἀπὸ τὶς κλειστὲς γρίλιες καὶ τὰ σκιερὰ στενά του νὰ πατάξουν τὴν ὅποια παρατυπία μου. Καὶ σ' αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ συνέβαλε καὶ ἡ εἰδικὴ βαρύτητα τῶν διαφορῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν, πού ἀπὸ συζητήσεις χωριανῶν μου εἶχα καταλάβει πῶς ἦταν οἱ καταλυτικὲς δυνάμεις πού διαμόρφωναν τὴν πορεία τῶν περισσοτέρων ζητημάτων τους. Στὸ Ἄργος ἔτρεχαν ν' ἀγοράσουν ἢ νὰ πουλήσουν, ἐνῶ στ' Ἀνάπλι κατέθεταν μηνύσεις, αἰτήσεις, ἀναφορές, ἢ ἐπαιρναν κλητήρια, πιστοποιητικὰ καὶ διαφορὲς βεβαιώσεις.

Βέβαια ὁ ἀδερφός μου δὲν θὰ τ' ἀποχωριζόταν ποτὲ τ' Ἀνάπλι. Εἶχε κάνει, ἐξάλλου, τὴν ἀπαραίτητη προσαρμογὴ του, ὅπως καὶ οἱ ντόπιοι. Ραβότανε στὸ καλύτερο ράφτι, ἔκανε μέχρι χορτασμοῦ ποδήλατο κι ἔτρωγε μὲ μνηιάτικη πίστωση ὅ,τι τοῦ τράβαγε ἡ ὄρεξη. Ἀλλὰ γάλα-βούτυρο-μέλι κάθε μέρα, ἀρνάκι φρικασὲ καὶ κατσίκι στὸ φούρνο μὲ πατάτες, φούσκωσε ἔτσι τὸν λογαριασμό πού ὁ πατέρας σήκωσε ψηλὰ τὰ χέρια. Μπόρεσε νὰ τὸν καλύψει ὥς τὴ δευτέρη γυμνασίου κι ἐνῶ εἶχε καλοὺς βαθμοὺς γιὰ νὰ συνεχίσει τὸν ἔφερε πίσω στὸ χωριὸ νὰ ξεκαθαριστοῦν καὶ οἱ δουλειές. Αὐτὸς νὰ καταγίνεται μαζί μὲ τοὺς ἄλλους στὴν καπνοκαλλιέργεια κι ἐγὼ νὰ τρέχω πίσω ἀπὸνα κοπάδι γαλιά.

Εἶναι ἡ περίοδος πού δὲν ξανάδα τ' Ἀνάπλι ἀλλὰ οὔτε καὶ μ' ἐνδιέφερε. Ἀρρωστημένος ἀκόμη μὲ τὴ Ντελὺ μοῦ σφηνώθηκε ξαφνικὰ ἡ Ἀθήνα ὅπου ἐκεῖ θὰ ἔβρισκα, στὰ σίγουρα, τὴν κατατρεγμένη γυναίκα νὰ ἐνώσουμε τοὺς καημούς μας. Ἀπὸ τὰ βαφτιστήρια κι ἐγὼ τοῦ Γ. Παραβάντη σκέφτηκα τὴν ὑψηλὴ του ιδιότητα (ὑπουργὸς Προεδρίας) γιὰ νὰ μὲ στεριώσει κάπου. Τὸ κουβεντιάζουμε μέσα στὸ τεράστιο γραφεῖο του, πού εἶναι στὸν τελευταῖο ὄροφο τοῦ παλιοῦ παλατιοῦ, καὶ σὲ τρεῖς μέρες ὀρκίζομαι σὰν ἔκτακτος ὑπάλληλος στὴν Δ' Οἰκονομικὴ Ἐφορία Πειραιῶς. Μόνο πού ἡ χρυσὴ αὐτὴ περίοδος δὲν κρατᾷ πολὺ. Σ' ἕνα χρόνον πέφτει ἡ κυβέρνηση καὶ μαζί της ξηλώνομαι κι ἐγὼ. Στὸ μεταξύ ἔχω γραφτεῖ στὴ νυχτερινή

σχολή μηχανικῶν «Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ» καὶ ὅπως εἶμαι ἔτοιμος γιὰ τὴν Γ΄ τάξη κόβεται ξαφνικά ἡ πορεία μου ἀπὸ ἔλλειψη πρακτικῆς ἐξάσκησης σὲ μηχανουργεῖο ἀφοῦ τὸ ἡμερήσιο χρόνο τὸν κατανάλωνα σὰν φωτογράφος στοὺς δρόμους («τοῦτη τῇ στιγμῇ φωτογραφηθήκατε σ' ἓνα ὥραϊο ἀνεπανάληπτο ἐνσταντανέ κ.λπ., κ.λπ.) κάνοντας ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι «στρασαδόροι» ποὺ τότε (1947 καὶ ὥς τὸ 1960) ἦσαν πολὺ τῆς μόδας. Μετὰ ποὺ προσελήφθηκα σὲ κανονικὸ φωτογραφεῖο τῆς Ἀθήνας καὶ ἐξασκούσα τὴν τέχνη μου σὲ ὁργανωμένο στούντιο ἔφυγα γιὰ στρατιωτικῆς καὶ ἔμειναν ὅλα στὴ μέση. Εἶχα ὅμως μπολιαστεῖ καὶ στὸ γράψιμο. Συνεργαζόμουν αἰσθάνονται διπλά σ' ἐπώνυμους τῆς εὐθυμογραφίας γιὰ νὰ μοῦ βγεῖ, πάλι ἀναπάντεχα καὶ ἡ ἄλλη εὐκαιρία. Μοῦ πρότειναν, μὲ καλὲς παροχές, νὰ γίνω ἀναποκριτὴς τῆς «ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ» καὶ τῆς «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ» στὴν Ἀργολίδα καὶ σὰν οἱ βασικὲς ὑπηρεσίες, ποὺ θάπρεπε νὰ συνεργάζομαι, ἦσαν στ' Ἀνάπλι πέρασα ὑποχρεωτικὰ στὴν τρίτη σχέση μου μ' αὐτὴ τὴν πόλη γιὰ νὰ μοῦ ἐπιφυλάξει ὅ,τι καλύτερο καὶ ὥραϊο θὰ μπορούσα νὰ φανταστῶ.

Μὲ ἄλλη πείρα καὶ διαφορετικὲς ἀντιλήψεις ἡ παλιὰ ψυχρὴ καὶ ἀποθητικὴ σχέση, ποὺ ὑψωνόταν σὰν ἀξεπέραστο ἐμπόδιο στὴν ἀπροσαρμοσὴν μου, δὲν ἴσχυε πλέον. Μὲ δυὸ βιβλία στὸ ἐνεργητικὸ μου δὲν ἤμουν αὐτὸς ἀνύπαρκτος μὲ κείνα τὰ ἐπίμονα κόμπλεξ κατωτερότητας ποὺ μέρδευαν καὶ τὸ βῆμα μου. Ἄλλοτε ἓνα πέρασμα στὸ Μεγάλο Δρόμο μὲ προβλημάτιζε. Ἄκουγα γραφομηχανές, ἔβλεπα γραβατωμένους κυρίους νὰ κρατάνε δερμάτινους χαρτοφύλακες καὶ νὰ κατευθύνονται πρὸς τὸ Δικαστικὸ Μέγαρο, κάποιοι ἦσαν σκυφτοὶ πίσω ἀπὸ τζαμαρίες καὶ κάτω ἀπὸ ἀναμμένα πορτατίφ (ντάλα μεσημέρι), πράγματα ἀσυνήθιστα καὶ περίεργα ποὺ ἐκμηδένιζαν καὶ τὸ ἐλάχιστο ἐνδιαφέρον μου νὰ συμφιλιωθῶ μὲ τ' Ἀνάπλι. Καὶ μιλάω γιὰ ξεκομμένες παρατολμίες μου γιατί σὰν εἶχα συνοδὸ τὸν πατέρα ἢ τὸν ἀδερφὸ ὅλη ἡ εὐθύνη θὰ ἦταν δική τους στὴν ὅποια παρατήρηση ποὺ τυχόν θὰ μᾶς γινότανε.

Τόσο ἐπίφοβα καὶ ἀρνητικὰ σκεφτόμουν αὐτὴ τὴν πόλη.

Τώρα ὅμως ὅλα ἦσαν διαφορετικά. Μὲ ὅπλο καὶ τὴν καινούργια ιδιότητα εἶχα «εἰσόδους» κατ' ἐξαίρεση, ξανοιγόμενα στὰ χωριά γιὰ ἐρευνες καὶ ἀστυνομικὰ ρεπορτάζ, ἐνῶ μὲ τὸ βδομαδιάτικο χιουμοριστικὸ μου χρονογράφημα στὴν «ΑΡΓΟΝΑΥΠΛΙΑ» ἀνοίξα πολλὲς φιλικὲς σχέσεις μὲ ξύπνιους καὶ ἐπιρρεπεῖς Ἀναπλιῶτες στὸ Εὐθυμογράφημα. Σ' αὐτὴ τῇ φάση κατάλαβα πόσο σπουδαία ἦταν καὶ ἡ σατιρολυρικὴ προσφορὰ τοῦ Ἀντώνη Λεκόπουλου (Ἀναπλιώτη). Μπορεῖ ὁ Ἀγγελὸς Τερζάκης νὰ μᾶς ἔδωσε λαμπρὲς καὶ ἀξιοθαύμαστες μυθιστορίες ἀλλὰ χωρὶς τὰ ὀλοζώντανα στιγμιότυπα καὶ πορτραῖτα τοῦ Ἀναπλιώτη, ποὺ τὰ παρατηροῦσε στὴ γύρω του καθημερινὴ ζωὴ, θὰ ἔμειναν στὴ βιτρίνα ποὺ σοῦ κρύβει χαρακτηριστικὲς λεπτομέρειες καὶ σοῦ ἀλλοιώνει τὸ ψαχνὸ τῆς πραγματικότητας. Γιατὶ αὐτοὺς τοὺς λαϊκοὺς τύπους –ποὺ ὁ καθένας τους καὶ ἓνας διαφορετικὸς χαρακτή-

ρας— δὲν τοὺς βρίσκει στὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων μήτε καὶ στὶς μονογραφίες ἐκεῖνες πού ὁ συγγραφέας τοὺς ἔχει τὴν τάση νὰ ἐξωραΐζει καὶ νὰ ἐξιδανικεύσει τὰ πρόσωπα πού συμπαθεῖ.

Λίγο-πολὺ εἶχα καταλάβει πῶς τ' Ἀνάπλι σὲ ἤθελε κατάλληλα προετοιμασμένο γιὰ νὰ διαλογισθεῖς μαζί του. Νὰ εἶσαι ἐκλεπτυσμένος στὰ γούστα σου, στοχαστικός, καὶ ἰδιαίτερα καλλιεργημένος.

Ὁ κορυφαῖος χρονογράφος καὶ ἀκριβὸς φίλος μου Παῦλος Παλαιολόγος, πού ἐπισκεπτόταν συχνὰ τ' Ἀνάπλι, μοῦ ἔλεγε: «Τὸ μεγάλο πλεονέκτημα τ' Ἀναπλίου δὲν εἶναι μόνον αὐτὸς ὁ μαγικὸς συνδυασμὸς βουνοῦ καὶ θάλασσας. Εἶναι καὶ οἱ ἐναλλασσόμενες ὁμορφιές του στὴν κάθε ἐποχὴ».

Μὲ ξεχωριστὴ προτίμηση τὸ Φθινόπωρο, πού κοπάζει ἡ μεγάλη προσέλευση τῶν τουριστῶν, τοῦ ἄρεσε νὰ ξεχνιέται στὴν παραλία ρεμβάζοντας. Θαύμαζε τὸ ἀνθρώπινο μεράκι στὰ χρώματα τῆς κάθε βάρκας, σχολίαζε μὲ τρυφερότητα τ' ἀντρώγινα πού περπατοῦσαν ἀγκαζὲ καὶ πάλι, μόνος του, θὰ μοῦ ἐξηγοῦσε: «Αὐτὴ ἡ ἐποχὴ ταιριάζει περισσότερο στ' Ἀνάπλι. Τὸ γκρίζο του γίνεται μελαγχολικὸ, ἀπὸ τὶς ὑποτονισμένες φωτοσκιάσεις τοῦ ἀπομακρυσμένου ἡλίου. Δένει πιὸ ἁρμονικὰ μὲ τὶς σκοτωμένες προσόψεις τῶν σπιτιῶν πού ἔχει ἐπιφέρει ἡ πατίνα τοῦ χρόνου. Οἱ ἄνθρωποι γίνονται πιὸ περίσκηποι καὶ ἡ μνήμη σου ἀνατρέχει πιὸ εὐκολα σὲ κείνους πού θυσιάστηκαν γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ κι ἔπασαν σ' αὐτὸ τὸν τόπο».

Τὴν Ἄνοιξη ἄλλοι ἐνθουσιασμοί. Μένοντας συνήθως στὸν «Ἀμφιτρύωνα» συνεπαιρνόταν ἀπὸ τὶς λουλουδισμένες πικροδάφνες, σὲ ροῦς καὶ ἄσπρα χρώματα, ἀπὸ τὰ καΐκια πού ἀποβίβαζαν ἐπισκέπτες στοὺς Μπούρτζι καὶ ὅλο νὰ ξεδιπλώνει κάποιον χαρτάκι γιὰ ὑπομνηστικὲς σημειώσεις. Ἄμα ξανοιγόμεσταν καὶ πρὸς τὸ Πάρκο χαιρόταν τὶς βιολέτες, τὰ γεράνια, τὶς τριανταφυλλίες, ἀφοῦ πρῶτα θ' ἀπορροῦσε γιὰ κάποια ἀρώματα πού τοῦ ἐρέθιζαν πιὸ ἐντονα τὴν ὄσφρηση.

—Μὰ τί μυρίζει ἔτσι ὡραία! κι ἔψαχνε τριγυριστὰ νὰ ξεδιαλύνει τὸ μυστήριο.

Μὲ τὴν ὁλοκλήρωση τῆς βόλτας, περπατώντας ὅλο τὸ πέταλο τῆς Ἀρβανιτιάς, καὶ ὁ ἄκρατος ἐνθουσιασμὸς του.

—Μὰ τί συναρπαστικὴ μαγεία κι αὐτή... Ἔχω γράψει πολλὰ γιὰ τὴν Κέρκυρα καὶ τὴ Ρόδο ἀλλὰ τούτῃ τὴν ἀκουαρέλα δὲν τὴν ἔχω ξαναδεῖ.

Τὸ Χειμῶνα καὶ τὸ Καλοκαίρι θὰ ξεχώριζε ὅλα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα πού συνδέονταν μὲ τὴ ντόπια κοινωνικὴ ζωὴ. Τὴν προσέλευση τῶν ἐνοριτῶν στὶς ἐκκλησίες, τὴ χαρμόσυνη παρέλαση τῆς φιλαρμονικῆς, τοὺς περιπατητὲς τῆς Κυριακῆς πού μὲ τὴν ἄψογη ἐνδυμασία τους γίνονταν πιὸ ἀργοβάδιστοι καὶ προσεχτικοί, εἰκόνες καὶ παραστάσεις πού στὶς ἐπαρχιακὲς πόλεις παρατηροῦνται πιὸ εὐκολα. Ἡ διαφορὰ, ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δύο ἐποχές, ἦταν τὸ ἄνοιγμα καὶ τὸ κλείσιμο τῶν διαδρομῶν πού ἔκαναν οἱ ἄνθρωποι. Ἐνῶ τὸ Καλοκαίρι εἶχαν τὴν τιμητικὴ τους ἢ «Καραθῶνα», ἢ «Ἀρβανιτιά», ἢ «Μυ-

τίστα», οί «Μπανιέρες» και τὸ σύρε-κι ἔλα στὴν προκυμαία πύκνωνε γιὰ τὸ ἀντάμωμα τῆς δροσιστικῆς αὔρας, τὸ Χειμῶνα –οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι– μετατοπίζονταν στὰ ἐνδότερα μὲ ἐπίκεντρα τὴν Πλατεία Συντάγματος καὶ τὸ Μεγάλο Δρόμο. Περιορισμένη ἡ ὁρατότητα γιὰ μακρυνές ἐνατενίσεις ἀλλάζει καὶ τὸ σκηνικὸ στὶς στάσεις. Στὸ ἀφετηριακὸ σημεῖο αὐτῆς τῆς διαδρομῆς καὶ ὁ καστανᾶς. Εἶναι ἡ κατάλληλη θέση νὰ πιάνει τὸ ξεκίνημα τῶν περιπατητῶν πού κατ' ἀπαίτηση, συνήθως, τῶν μικρῶν ὑποχρεώνονται ν' ἀγοράσουν. Ἀλλὰ κι αὐτοὶ πού εἶναι νὰ καθίσουν κάπου δὲν ἐνεργοῦν τυχαία. Ἐχουν συγκεκριμένες ἐπιλογές, γιὰ τὸ πού θὰ φᾶνε καλομαγειρεμένο φαγητό, πού θὰ χαροῦν σπιτίσιο γλυκὸ καὶ πού θ' ἀπολαύσουν ἀγνὴ ρετσίνα καὶ σπιθοβόλο κοκκινέλι. Καὶ σὰν ἡ χειμωνιάτικη ἀτμόσφαιρα συνενώνει τοὺς ἀνθρώπους σὲ διάφορες ταιριαχτὲς παρέες, μαζί μὲ τὸ φρέσκο μαριδάκι καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς μεζέδες ἔρχεται καὶ τὸ τραγούδι. Τὸ ἄλλο χάρισμα τῶν Ἀναπλιωτῶν. Ἐραστές τῆς κιθάρας καὶ τῆς χαβάγιας, ξομπλιάζουν ὅλα τὰ παλιά –πού δὲν παλιώνουν– καὶ νὰ τρελλαίνεσαι ἀπὸ τετραφωνίες. Στὸ ἀπόγειο τοῦ κεφιοῦ καὶ ἡ περιφορὰ στοὺς δρόμους τοῦ Ψαρομαχαλᾶ μὲ ἀβόζο καντάδες. Οἱ αἰώνιοι ντόπιοι τροβαδούροι πού δὲν ἐπιδίδονται περιστσιακά καὶ γιὰ ἐπίδειξη. Εἶναι οἱ βέροι Ἀναπλιῶτες πού μεγαλωμένοι σ' αὐτὴ τὴν ἀσύγκριτη γοητεία, πού τὴν ἀποκαλοῦν «Ἀναπλάκι», ἔχουν μάθει νὰ ἐρωτεύονται καὶ νὰ ἐκφράζονται μ' αὐτὸν τὸν ἀσίγαστο παθιασμένο τρόπο.

Κι ἄς θυμηθοῦμε κάποιο περιστατικὸ ὅπου ἓνα ὄργανο τῆς τάξης θέλησε νὰ συλλάβει μιὰ τέτοια φιλόμουση συντροφιά «γιὰ διατάραξη τῆς κοινῆς ἡσυχίας». Ἀλλὰ ἐκεῖ πού ζητοῦσε ταυτότητες ἀκούγεται ὁ Εἰσαγγελάς Ἐφετῶν, Λεονταρίτης, ἀπὸ τὸ μπαλκόνι καθὼς ἀκροαζόταν αὐτὴ τὴ μεταμεσονύχτια μυσταγωγία μαζί μὲ τὴν κόρη του.

–Χωροφύλαξ! Ἄσε τὰ παιδιὰ νὰ ποῦν ἀκόμη δυὸ τραγούδια...

Τὸ ὅτι καταγίνηκα μὲ τέτοιες ἐκτεταμένες περιγραφές δὲν τὸ ἔκανα γιὰ ν' ἀποδείξω τ' αὐταπόδεικτα. Εἶναι καὶ ἡ ἀπολογία μου συνάμα γιὰ νὰ κατανοηθεῖ καὶ ἡ δική μου προσωπικὴ σχέση σ' αὐτὰ τὰ ἀνεπανάληπτα χρόνια μου (1956-1963). Ἐδῶ γνώρισα καὶ σχετίστηκα μὲ τίς ὠραιότερες κοπέλλες, χάρηκα τοὺς πιὸ αἰσθαντικούς περιπάτους, διασταύρωσα τίς ἀπόψεις μου μὲ θαυμάσιους ἀνθρώπους καὶ ἄκουσα ὅ,τι πιὸ κολακευτικὸ ἀπὸ ἀναγνώστες μου.

Καὶ τώρα πού ξαναγύρισα ἀπὸ τὴν ἀλλοπρόσαλλη καὶ ψυχοφθόρα Ἀθήνα –μετὰ ἀπὸ σαράντα χρόνια– νοιώθω πῶς μόνο τ' Ἀνάπλι μπορεῖ νὰ μὲ γεμίσει ἐσωτερικά καὶ νὰ μοῦ κρατᾶ ἀνοιχτὴ τὴ διάθεση γιὰ δημιουργία. Καὶ παρ' ὅτι δὲν βροῖσκω τὰ γνώριμα στέκια καὶ τοὺς θαμῶνες πού ἤξερα καθὼς ἓνα ἀλλότριο συμμάζεμα ἀπὸ μαγαζιά καὶ ἀνθρώπους κυριαρχεῖ σὰν νέα μόστρα καὶ μιὰ γλώσσα εἰδικῆς κατασκευῆς πάει νὰ περάσει σὰν μαγκιά

ἐπειδὴ ἡ πραγματικὴ γνώση μᾶς κουράζει, μένει τὸ γενικὸ περίγραμμα, οἱ ἐπιμέρους ἀναγνωρίσεις στὰ γραφικὰ στενὰ μὲ τὶς πέτρινες σκάλες, τ' ἀναλλοίωτα μπαλκόνια ποὺ τώρα φορᾶνε ριχτὰ κασκὸλ ἀπὸ ὀλάνθιστες μπουκαμβίλες, οἱ σωριασμένες πέτρες τοῦ Φάρου ποὺ ἦσαν ἡ εὐκολὴ καταφυγὴ γιὰ κλεφτὰ ἐρωτικὰ ραντεβοῦ, ἡ Παναγίτσα, ὁ ἝΑη Γιάννης, τὰ κρεμαστὰ φραγκόσκα στα δυσθεώρητα βράχια τῆς Ἀρβανιτιᾶς, οἱ ράγες τοῦ κομποῦ Σταθμοῦ, οἱ μεθυστικὲς μυρουδιὲς τοῦ Πάρκου ποὺ ἀνάδευαν εὐχάριστα τὴν ψυχὴ τοῦ Παλαιολόγου –ἀρχετὲς δηλαδὴ ζωντανὲς ἀποδείξεις γιὰ νὰ ξεχωρίζουν τ' Ἀνάπλι σάν μοναδικό.

Καὶ ὅσο γερνάει κανεὶς καὶ φθείρεται σωματικὰ τόσο θέλει νὰ τριγυρνάει καὶ ν' ἀκουμπᾷ πάνω σ' αὐτὰ τὰ σημάδια ποὺ θὰ τοῦ λείψουν αὐριο ὀριστικὰ ἢ γιὰ νὰ τοῦ δώσουν ἀκόμη μιὰ καινούργια πνοὴ ζωῆς –πρὶν φτάσει ἐκεῖ ποὺ προορίζεται νὰ τελειώσει.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΑΝΟΣ

ΝΑΥΠΛΙΑΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

IV (2000)

ΕΚΔΟΣΗ ΔΗΜΟΥ ΝΑΥΠΛΙΕΩΝ

Αργολική Αρχαιακή Βιβλιοθήκη Ιστορίας & Πολιτισμού

www.argolikivivliothiki.gr

ΒΑΣ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ 9-11 21200 ΑΡΓΟΣ
ΤΗΛ: 27510 61315, FAX: 27510 61315
E-mail: alphaline@otenet.gr